

Kolize svobody slova a ochrany autorských práv

- JUDr. Roman Horáček, Ph.D.
- místopředseda VS v Praze
- Praha 25. 11. 2020

- V poslední době se velice často stává předmětem diskusí odborné i laické veřejnosti otázka kolize nebo naopak jednoty jednotlivých práv, ze kterých jsou nároky uplatňovány.
- Vzniká tak otázka, zda může jedno právo bránit uplatnění práva jiného, tedy zda může být jedno právo tzv. „silnější“ než právo druhé.
- Nejsilněji tento konflikt rezonuje v případech předběžných opatření. Zde jde zejména o otázku tzv. proporcionality zásahu.

- Pokud jde o proporcionalitu zásahu, vždy je nutné provést tzv. test proporcionality, tedy zkoumat, zda použitý prostředek je ve vztahu ke sledovanému cíli:
- **vhodný** (tedy i způsobilý) – je použitý prostředek způsobilý k dosažení cíle?
- **potřebný** – nelze cíle dosáhnout jinak?
- **přiměřený** – tedy zvažovat, zda využití jednoho práva ospravedlňuje porušení práva jiného

- K testu proporcionality je inspirativní nálezn Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09
- Podle něj se test proporcionality se odvíjí ve třech krocích.

- Prvním krokem je hodnocení zásahu z hlediska vhodnosti, kdy jde o zvažování zásahu z pohledu možného naplnění sledovaného účelu. Není-li daný zásah způsobilý sledovaného účelu dosáhnout, jde o projev svévole, jenž se považuje za rozporný s principem právního státu.

- Druhým krokem testu je posouzení zásahu kritériem potřeby, jež sleduje analýzu plurality možných prostředků ve vztahu k zamýšlenému účelu a jejich subsidiaritu z hlediska omezení ústavou chráněné hodnoty (základního práva nebo veřejného statku). Lze-li sledovaného účelu dosáhnout alternativními prostředky, je pak ústavně konformní ten, jenž danou ústavně chráněnou hodnotu omezuje v míře nejmenší.

- Sleduje-li prověřovaný zásah ochranu určité z ústavně chráněných hodnot, současně však jinou omezuje, pak třetí hledisko principu proporcionality, jímž je poměrování, představuje metodologii vážení těchto v kolizi stojících ústavních hodnot.

Komparace

Skutečně rozdílná rozhodnutí?

3 Co 78/2019 x 3 Co 36/2020

- Z pohledu zásady proporcionality zásahu postupoval i Vrchní soud v Praze v případě několika rozhodnutí ve věci tvrzené kolize svobody slova a práva autorského. Tato rozhodnutí následně přezkoumával i Ústavní soud.
- Jednalo se o rozhodnutí sp. zn. 3 Co 78/2019 a sp. zn. 3 Co 36/2020, týkající se v obou případech společnosti ČEZ a Greenpeace Česká republika, z. s.
-

- Předmětem sporu bylo využití autorského díla – reklamního spotu – společností ČEZ, a. s. druhým účastníkem Greenpeace ČR, z. s. tak, že do tohoto spotu, k němuž vykonávala majetková práva společnost ČEZ, a. s. byly bez souhlasu vlastníka těchto práv vloženy další /jiné/ doplňující záběry obsahující negativní konotaci s činností společnosti ČEZ, a.s. (např. záběry lidí ležících v řadě se zelenými/bílými obličejí, na hrudi s růží, a zakrytými bílou plachtou, které evokují mrtvé lidi, nebo záběry na vytěžené uhelné doly a záběry na poškozené, suché a vykácené lesy a lesní požáry).

- Obrana žalovaného . Greenpeace byla založena na jeho tvrzení, že vložení dalších doplňujících záběrů do díla žalobce je pouhým využitím svobody slova, když těmito projevy realizuje své ústavní právo na svobodné vyjádření svých názorů na nutnost ochrany životního prostředí. Navíc tvrdil, že jím vytvořené dílo je jen parodií původního díla, tedy že se na něj vztahuje zákonná výjimka z ochrany autorského práva podle § 38g AZ.

- V případě prvního rozhodnutí sp. zn. 3 Co 78/2019 odvolací soud dopěl k závěru, shodně jako Ústavní soud v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 3169/19, že v případě upraveného reklamního spotu odpůrce jde o parodii díla ve smyslu § 38g AZ, proto neměl soud prvního stupně dát přednost právům navrhovatele (odvozeným od práv autora reklamního spotu) před garantovaným právem odpůrce na svobodu projevu.

- Tato skutečnost má význam i pro posouzení splnění podmínek pro nařízení předběžného opatření, a sice osvědčení existence nároku samotného. Jelikož jde o parodii díla, pak naopak nelze považovat za pravděpodobné, že vytýkané jednání odpůrce bude v řízení o věci samé shledáno jako zásah do (autorských) práv navrhovatele. Dále pokud navrhovatel tvrdí, že jednáním odpůrce mu vzniká újma v podobě dehonestace reklamního spotu a snížení jeho obchodní využitelnosti, nejde s přihlédnutím k postavení navrhovatele o skutečnost, která by odůvodňovala omezení svobody projevu odpůrce.

- V případě druhého rozhodnutí sp. zn. 3 Co 36/2020, naopak odvolací soud uzavřel, že otázka kolize autorských práv a práva na svobodu projevu, tedy jednoho ze základních práv a svobod, již byla řešena např. v rozsudku ESLP ze dne 10. 1. 2013, stížnost č. 36769/08, Ashby Donald a další proti Francii a např. v rozsudku SD EU ze dne 24. 11. 2011 ve věci C-70/10, Scarlet Extended NV ca Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM).

- Na soudu pak především je, v rámci opatření přijímaných za účelem ochrany majitelů autorských práv, povinnost zajistit spravedlivou rovnováhu mezi ochranou tohoto práva a ochranou základních práv osob, které jsou takovými opatřeními dotčeny.
- Odvolací soud uvedl, že pokud jde o spravedlivou rovnováhu mezi ochranou autorského práva a ochranou základních práv osob, které jsou takovými opatřeními dotčeny (tedy práva na svobodu projevu), pak nelze než uzavřít, že svoboda projevu žalované jistě není bezbřehá.

- Podle odvolacího soudu žalované nic nebránilo v tom, aby si svůj vlastní názor (na znečišťování životního prostředí žalobcem) zpracovala do vlastní podoby jiného díla, kde jistě mohla použít stejné záběry (např. na elektrárnu), nikoliv pro zjednodušení své práce text a nové obrazy „naroubovat“ na již existující dílo žalobce, na vznik kterého musel žalobce vynaložit značné prostředky.

- Použití díla pouze pro účely dehonestace autora (nebo oprávněného držitele práv k dílu) a pro ulehčení si prosazování svých názorů „využitím“ díla podle názoru odvolacího soudu nemůže, pokud k tomu nejsou jiné řádné důvody, obstát s odkazem na zákonnou výjimku podle § 38g AZ, pro parodii.
- Využitím díla pouze k účelové dehonestaci pak dochází k nepřiměřenému dotčení oprávněných zájmů autora na řádném užití díla v souladu s jeho určením, pro které bylo původně vytvořeno (v projednávané věci pro reklamu žalobce, tedy pozitivní emoce).

- Doplněním vysoce „expresivních“ textů a obrazů s dodatkem o odpovědnosti žalobce za několik stovek předčasných úmrtí však již dochází k vytváření emocí zcela negativních, čímž může být ohrožen např. původní umělecký záměr autora audiovizuálního díla.

- Odvolací soud je tedy, zjednodušeně řečeno, názoru, že svoboda slova ani zákonná výjimka pro parodii (které však naplněna nebyla) neosvobozuje třetí osobu od odpovědnosti za porušení práva jiného formou dehonestace jak autora díla, tak držitele majetkových práv k dílu.

-

- V projednávané věci pak samým smyslem sdělení žalované v pozměněném dílu nebylo primárně projevít názor žalované (což by byl projev chráněný svobodou slova podle čl. 17 Listiny) formou satiry, ale pouhé jednoduché zneužití audiovizuálního díla ve svůj prospěch (tedy prospěch zájmů a názorů žalované) a sloužící výhradně k nedovolené dehonestaci ani tak díla, jako žalobce, aniž by toto doplnění textu bylo reálně nutné pro prosazování názorů žalované, tedy ochrany životního prostředí, což je i podle soudu činnost zjevně zcela podpory hodná.

- Proto ani „jednání dlážděné dobrými úmysly“, tedy ochrana životního prostředí neodůvodňuje porušování práv jiného způsobem, který podle odvolacího soudu nemůže požívat ochrany, a to pro překročení hranic svobody slova vymezených v čl. 17 Listiny, akceptovatelných v demokratické společnosti. Svoboda jednoho (na svobodu slova) je totiž omezena svobodou jiného (na svobodné a nerušené užívání autorského díla).

- Toto rozhodnutí odvolacího soudu bylo přezkoumáno též Ústavním soudem rozhodnutím sp. zn. IV.ÚS 2197/20, s tím, že ústavní stížnost podaná Greenpeace, z. s. byla odmítnuta.

- Závěr
- Je zřejmé, že posuzování konkurence různých práv může mít i ve skutkově velice obdobných věcech rozdílný výsledek, neboť jak uvedl Ústavní soud v druhém citovaném rozhodnutí sp. zn. IV.ÚS 2197/20, „každý tvrzený zásah stěžovatele do reklamních materiálů vytvořených pro prezentaci vedlejší účastnice je vždy poněkud jiný a vyžaduje individuální posouzení věci“.

Proporcionalita zásahu předběžným opatřením

- 3 Co 114/2019
- Uvedeným usnesením soud prvního stupně uložil odpůrci povinnost umístit na stavbu čerpací stanice pohonných hmot upozornění ve znění : „UPOZORNĚNÍ : ARCHITEKTI MgA. JAROSLAV KOZA A MgA. ADAM JIRKAL Z ATELIÉRU SAD s.r.o. SE AUTORSKY NIJAK NEPODÍLELI NA PŘÍPRAVĚ NÁVRHU TÉTO ČERPACÍ STANICE. TATO ČERPACÍ STANICE NENÍ JEJICH AUTORSKÝM DÍLEM ANI PRO STAVBU TÉTO ČERPACÍ STANICE NEUDĚLILI LICENCI. TOTO UPOZORNĚNÍ JE ZDE UMÍSTĚNO NA ZÁKLADĚ PŘEDBĚŽNÉHO OPATŘENÍ VYDANÉHO MĚSTSKÝM SOUDEM V PRAZE.“, které bude provedeno černým písmem o výšce alespoň 5 cm fontem ARIAL na bílém pozadí, a to ve výši alespoň 1,25 metrů a ne výše než 2 metry nad pochozím povrchem, a to způsobem, aby bylo oznámení přístupné a čitelné všem zákazníkům čerpací stanice (výrok I.),

- zakrýt zcela neprůhledně následující stavební prvky stavby čerpací stanice pohonných hmot na pozemcích parc. č. 3616 a 3617 v obci Praha, Katastrálním území Libeň, a to alespoň : (1) plastické velkoformátové číselné značení
- – čísla v negativním reliéfu po obvodu jednotlivých stojanů a (2) trubkově se rozšiřující hlavice sloupů a povinnosti upravit světla umístěná na válcových dřících sloupu čerpací stanice tak, aby nedocházelo k osvětlování podhledu střechy těmito světly (výrok II.) a zároveň uložil navrhovatelům podat žalobu ve věci samé (výrok III.).
- Soud prvního stupně návrhu zcela vyhověl .

K odvolání odpůrce odvolací soud rozhodl, že odvolání je důvodné a návrh na vydání předběžného opatření změnil ve výroku II. tak, že jej zamítl.

V odůvodnění uvedl, že požadavek navrhovatelů, vyjádřený ve výroku II. usnesení, zcela nepřiměřený případné újmy, která by navrhovatelům v budoucnu dalším užitím díla odpůrcem vznikla, a to zejména s ohledem na již uloženou povinnost odpůrci výrokem I. usnesení. Povinnost uložená odpůrci výrokem I. usnesení, tedy vyvěšení upozornění obsahující informaci o tom, že navrhovatelé nejsou autorsky spojeni s návrhem stavby čerpací stanice Libeň, je totiž již dostatečným vysvětlením – informací, a to jak pro běžného spotřebitele, který stavbu – čerpací stanici navštíví, tak pro osobu odborně informovanou.

- Další požadavek navrhovatelů (vyjádřený ve výroku II. usnesení) pak již nic dalšího pro zamezení další újmy autorů nepřináší. Naopak na odpůrce klade další povinnosti, které si nepochybně vyžádají další náklady a stavební úpravy, které však možnost snížení možné budoucí újmy již nepřinášejí. Navíc, úprava světél, pokud by navrhovatelé ve věci samé nebyli úspěšní, by přinesla odpůrci neúčelně (nedůvodně) vynaložené náklady nutné ke splnění požadované povinnosti a pravděpodobnou nutnost schválení této stavební změny příslušným správním úřadem.

Proporcionalita zásahu a možná kolize dvou rozhodnutí soudů

- 3Cmo162/2019
- Opět otázka proporcionality zásahu
- První PO – žalovaný je povinen se zdržet ve vztahu k žalovanému výkonu práv z ochranné známky.
- Druhé PO – žalovaný /původně žalobce/ je povinen se zdržet užívání ochranné známky žalobce /o znění BURGR JAKO KRÁVA/.

- Odvolací soud druhé rozhodnutí změnil a návrh zamítl.
- Rozhodnutí odůvodnil tím, že Městským soudem v Praze bylo vydáno usnesení ze dne 23. 7. 2019, č. j. 2 Nc 1038/2019-8, kterým bylo uloženo navrhovateli, aby se zdržel ve vztahu k odpůrci BURG JAKO KRÁVA s.r.o., výkonu práv z ochranné známky č. 338843 a zdržel se dispozice s touto ochrannou známkou, zejména jejího převodu na další osobu a uzavření licenčních smluv o jejím užívání.

- Pokud jde o „výkon práv“, za ten lze podle odvolacího soudu, v souladu s ust. § 2 a § 4 zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, považovat i „vymáhání práv“ u soudu.
- Pokud tedy navrhovatel porušil vykonatelné předběžné opatření, kterým mu byl výkon práv z ochranné známky ve vztahu k odpůrci zakázán, nelze než konstatovat, že návrh na vydání předběžného opatření nemůže být úspěšný, a to s ohledem na ust. § 76f o. s. ř.

- Návrh navrhovatele totiž obsahuje nárok, který porušuje povinnost, která mu byla uložena předběžným opatřením, tedy usnesením Městského soudu v Praze ze dne 23. 7. 2019, č. j. 2 Nc 1038/2019-8.
- Zároveň takovéto jednání /podání návrhu na nařízení předběžného opatření/ lze považovat za jednání v rozporu s ust. § 8 o. z., které tak nepožívá právní ochrany.

- Použité zdroje
- rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 2197/20 a I. ÚS 3169/19
- rozhodnutí ESLP ze dne 10. 1. 2013, stížnost č. 36769/08, Ashby Donald a další proti Francii a např.
- rozsudek SD EU ze dne 24. 11. 2011 ve věci C-70/10, Scarlet Extended NV ca Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (SABAM)

Děkuji za pozornost !

- A přeji hodně zdraví ☺

Výživová a zdravotní tvrzení

- NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1924/2006 ze dne 20. prosince 2006, o výživových a zdravotních tvrzeních při označování potravin,
- Nový vliv na použitelnost a vymahatelnost práv z průmyslového vlastnictví, zejména ochranných známek,
- Smyslem úpravy je regulovat velké množství tvrzení, která se používají při označování potravin a v reklamě v některých členských státech a která se vztahují k látkám, jejichž příznivý vliv nebyl prokázán nebo o nichž se v současnosti nedospělo k dostatečné vědecké shodě.

- Cílem nařízení ES 1924/2006 v žádném případě není nově zakázat zdravotní a výživová tvrzení, která vyhovují starému právu – která objektivně byla legální.
- Cílem nařízení ES 1924/2006 je pouze provést to, čeho nedokázaly z různých důvodů dosud dosáhnout příslušné dozorové orgány = eliminovat dosud nelegální zdravotní a výživová tvrzení pomocí nových nástrojů práva.
- Veškeré procesy schvalování zdravotních tvrzení a stanovování výživových profilů mají především eliminovat z praxe dlouhodobě klamavou obchodní prezentaci, která nikdy v souladu planým právem nebyla.

- Obchodní zákoník, klamavá reklama
- Zákon o ochraně spotřebitele
Od 12. 12. 2007 zákaz nekalých obchodních praktik.
- Zákon o regulaci reklamy, odkaz na nekalou obchodní praktiku
- Nařízení ES č. 1924/2006: Článek 5, Obecné podmínky
- Používání výživových a zdravotních tvrzení je přípustné pouze, pokud na základě všeobecně uznávaných vědeckých poznatků bylo prokázáno, že přítomnost, nepřítomnost nebo snížený obsah živiny nebo jiné látky, k níž se tvrzení vztahuje, v potravině nebo kategorii potravin má příznivý výživový nebo fyziologický účinek;

Rejstřík

- Komise vytvoří a spravuje rejstřík Společenství pro výživová a zdravotní tvrzení při označování potravin (dále jen „rejstřík“).
- Rejstřík obsahuje:
 - a) výživová tvrzení a podmínky jejich použití, jak je uvedeno v příloze;
 - b) omezení přijatá v souladu s čl. 4 odst. 5;
 - c) schválená zdravotní tvrzení a podmínky jejich použití stanovené v čl. 13 odst. 3, čl. 14 odst. 1, čl. 18 odst. 2, článku 20, čl. 23 odst. 2 a čl. 27 odst. 6 a vnitrostátní opatření uvedená v čl. 22 odst. 3;
- Dostupný na:
- https://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/claims/register/public/?event=search

Vliv na průmyslová práva

- Čl. 27 odst. 2 Nařízení
- Produkty označené ochrannou známkou nebo obchodní značkou existující před 1. lednem 2005, které nejsou v souladu s tímto nařízením, smějí být nadále uváděny na trh do 19. ledna 2022 a po tomto dni se použije toto nařízení.
- Jde o faktický zákaz užívání OZ pro výrobky upravené nařízením, bez ohledu na jejich platnost.